

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “เขม — ปลอดภัย, เกษม”

เขม อ่านตามภาษาบาลีว่า เข - มะ หมายถึง ปลอดภัย, เกษม ในที่นี้มีนัยถึง พระวาจาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระวาจาที่ปลอดภัย เป็นพระวาจาที่เกษม นำมาซึ่งประโยชน์เท่านั้น ไม่ก่อให้เกิดทุกข์โทษภัยแก่ใคร เป็นพระวาจาที่เกื้อกูลให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษามีปัญญาเจริญขึ้นตามลำดับจนสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น ตามข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา วังคีสเถรคาถา ดังนี้

พระพุทเจ้า ตรัสพระวาจาใด เป็นพระวาจาปลอดภัย พระวาจานั้น เป็นไปเพื่อบรรลุนิพพาน (สภาพที่ดับทุกข์ ดับกิเลส) เพื่อทำสิ่งที่สุดแห่งทุกข์ พระวาจานั้นแล เป็นวาจาสูงสุดกว่าวาจาทั้งหลาย

ข้อความในสารัตถปกาสินี อรรถกถาสังยุตตนิกาย สคาถวรรค สุธาสิตสูตร ได้มีคำอธิบายไว้ดังนี้

บทว่า เขม ได้แก่ ปลอดภัย คือ ปราศจากอันตราย หากจะถามว่า เพราะเหตุไร? พึงตอบว่า เพราะถึงความดับ เพราะทำให้สิ้นทุกข์ อธิบายว่า เพราะให้ถึงความดับกิเลส และเป็นไปเพื่อทำให้สิ้นทุกข์ในวัฏฏะ

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นคำจริงทุกคำ เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูลให้ผู้ฟังผู้ศึกษาเข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง เกิดจากการตรัสรู้ที่พระองค์ต้องบำเพ็ญพระบารมีสะสมคุณความดีประการต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานถึงสี่อสงไขยแสนกัปเมื่อครั้งที่ยังเป็นพระโพธิสัตว์ พระบารมีที่พระองค์ทรงบำเพ็ญมาทั้งหมดก็เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์โลกอย่างแท้จริง ให้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกในลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้แล้ว ทรงมีพระมหากรุณาแสดงพระธรรมตลอด ๔๕ พรรษา ตั้งแต่เริ่มประกาศพระศาสนาจนกระทั่งถึงเวลาที่พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า พระธรรมทุกคำมีค่ามาก ทำให้ผู้ได้ฟังได้ศึกษามีความเข้าใจถูกเห็นถูก เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายกิเลส จนกว่ากิเลสจะดับหมดสิ้น แต่พระธรรมจะเป็นประโยชน์เฉพาะสำหรับผู้ที่ได้สะสมเหตุที่ติมาแล้ว ซึ่งเป็นผู้มีศรัทธาเห็นประโยชน์ของพระธรรม เคยได้ยินได้ฟังมาแล้วในอดีตจึงมีศรัทธาเห็นประโยชน์ที่จะฟังที่จะศึกษาเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง

ทุกคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระวาจาที่ปลอดภัย เป็นประโยชน์สำหรับผู้ฟังผู้ศึกษาโดยตลอด เป็นคำสอนที่สอนให้เข้าใจสิ่งที่มีจริงๆ ตรงตามความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดของพระธรรมคำสอน ก็คือเป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกโดยตลอด และที่จะเห็นถึงความประเสริฐอย่างยิ่งของพระธรรมแต่ละคำได้นั้น ต้องเป็นผู้มีศรัทธาเห็นประโยชน์ของพระธรรม ได้ฟังและมีความเข้าใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ที่ได้ฟังพระธรรมจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาล มีความเข้าใจจากการที่ได้ฟังคำจริง จึงมีการชื่นชมพระภาสิตของพระองค์ว่า พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงนั้น ไพเราะอย่างยิ่ง นำมาซึ่งความแจ่มแจ้ง เปรียบเหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง เหมือนส่องประทีปในที่มืด ด้วยหมายว่าคนผู้มีจักขุ (ตา) จักเห็นรูปได้ ซึ่งทั้งหมดก็มาจากเหตุที่สำคัญคือได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วนั่นเอง

ธรรม คือสิ่งที่มีจริง ทนต่อการพิสูจน์ เพราะธรรมมีจริงๆ เป็นสิ่งที่มีจริงๆ ไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใดก็ตาม ผู้ที่จะพิสูจน์ธรรมว่าเป็นสิ่งที่มีจริง ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน ไม่ใช่ใคร ไม่ใช่ของใครนั้น ก็จะต้องเป็นผู้ที่มีปัญญา ผู้ไม่มีปัญญาไม่สามารถที่จะรู้ธรรมตามความเป็นจริงได้เลย แม้จะมีธรรมอยู่ทุกขณะก็ตาม เพราะว่าในขณะนี้ เป็นธรรมทั้งหมด ไม่ว่าทางตาที่กำลังเห็น ทางหูที่กำลังได้ยิน ทางจมูกที่ได้กลิ่น ทางลิ้นที่ลิ้มรส ทางกายที่รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส ทางใจที่คิดนึก ก็เป็นธรรมทั้งหมด ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมซึ่งเป็นเรื่องของสิ่งที่มีจริง ก็จะไม่มีความเข้าใจพอที่จะสติและปัญญาจะเกิดระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏได้ถูกต้อง

บุคคลผู้ที่เป็นชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชน ต้องศึกษาให้เข้าใจตั้งแต่คำแรก คือคำว่า “ธรรม” ธรรม เป็นสิ่งที่มีจริง มีจริงในขณะนี้ ทุกขณะเป็นธรรม มีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นเป็นไป ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่ไหนเลย เมื่อกล่าวโดยประมวลแล้ว ไม่พ้นไปจากนามธรรม (สภาพรู้ ชาติรู้) และรูปธรรม (สภาพที่ไม่รู้อะไร ไม่ใช่สภาพรู้) สิ่งที่มีจริงเหล่านี้ เป็นธรรม และเป็นธรรมที่ละเอียดยิ่งด้วยความเป็นธรรมที่เป็นอนัตตา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ทุกกาลสมัย ธรรมก็เป็นธรรม ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะของธรรมนั้นๆ ให้เป็นอย่างอื่นไปได้ เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น แต่สัตว์โลกจะเข้าใจธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้นั้น ก็ต้องเป็นกาลสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลก ด้วยการทรงแสดงพระธรรมประกาศความจริงให้สัตว์โลกได้เข้าใจถูกเห็นถูก จากที่เต็มไปด้วยความไม่รู้และกิเลสทั้งหลาย ก็จะค่อยๆ มีความรู้ที่เจริญขึ้นไปตามลำดับ จนกระทั่งสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรม ดับกิเลสได้ตามลำดับ

ควรอย่างยิ่งที่แต่ละคนจะพิจารณาว่าตนเองเป็นชาวพุทธจริงหรือไม่ รู้จักพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริงหรือไม่ และควรที่จะได้หวนกลับมาเห็นคุณค่าอย่างมากมายมหาศาลของพระวาจาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพระวาจาที่ปลอดภัย กล่าวคือพระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงที่เกิดจากพระปัญญาตรัสรู้ของพระองค์ พร้อมทั้งมีความจริงใจที่จะศึกษาด้วยความเคารพละเอียดรอบคอบ

ซึ่งเป็นหนทางเดียวเท่านั้นที่จะทำให้ปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกค่อยๆ เจริญขึ้น เป็นเหตุเบื้องต้นที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความถูกต้องทั้งหมด ซึ่งเมื่อปัญญาเจริญขึ้น สภาพธรรมฝ่ายดีอื่นๆ ก็จะเจริญคล้อยตามปัญญาที่เจริญขึ้น มีความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ นำไปสู่ทางแห่งการขัดเกลาละคลายกิเลส จนถึงการดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น ซึ่งเป็นหนทางที่ถูกต้อง ไม่ผิดเลยแม้แต่น้อย เหมือนอย่างพระอริยสาวกทั้งหลายในอดีตที่ท่านได้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง ก็เพราะได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมมาแล้วทั้งนั้น ไม่ใช่การไปทำอะไรอย่างอื่นที่ไม่ใช่เหตุที่จะทำให้ปัญญาเจริญขึ้น

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗